

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNADUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 27.

Lýsingaprisur fyri peltreglu: 30 oyr. á forðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýtungum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 22. novembir 1927.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

1. árg.

I FRAKLANDI, um várið 1789, varð hildin stórir veljarafundur í býnum Marseille við Miðalhavnsins strond. Frá røðarapallinum talaði aðilsmaðurin *Mirabeau* greivi til mánna-múgvuna, og hansara orð vóru hvøll og hvass, múgvan hoyrði hansara talu við fagnaði. Hann rópti til teir áhoyrandi: »Ansið tykkum, tit aðalsmenn og góðs-eigarar! Ansið tykkum, tit prestar og hispar, sum útsúgva fólk, og royna til at halda tað niðri í óvitsku og armóð! Ansið tykkum, tit hovmenn, sum oyða landsins rikidómi í villum, vit-leysum levnað, sum tit næsta ár við skatti aftur vilja pina borg-arar, bóndir og arbeiðsmenn eftir ti seinasta skilling! Ansið tykkum, tit skattafrii, privilegier-aðu standsmenn, og undirvirði ikki tað fólk, sum framvinnur alt virði, sum kann fáa vanda-miklar fylgjur, um tað stoðgar arbeiðinum!«

I Paris stóð um sama mundi ein aðeð, sum friggjaði til vel-jararnar, og hann segði ímillum annað: »Hvat er triðjustandur,« og svaraði sær sjálvum aftur: »Einki! Hvat eigur hann at verða? Alt! Hvat vil hann verða? Nakað!«

Hesu orð eru tikin frá ti kapitulli í veraldarsøguni, sum greiður frá, táid byrjað var at greiðleggja hin franska upp-reisturin. Og mong eru tey, ið mega ássannað, at triðju-standur — her okkara verkfúsa fólk — í Føroyum, ikki er nógv meiri áleiðis komið, politisk sæð enn franski triðjustandur var fyri o. u. eitt hundrad fjoruti árum síðani. Og skiligt sum tað er í øllum fornum, táid merkjast skal við framburðin her á landi, bæði á ein og annan hatt, so eru vit mest altíð hálvtundrad ár aftaná hinum mentaðu fólk-unum; og tað vilja Føroyingar yvirhoyv viðganga, at soleiðis er. Men í hesum fori eru vit enn størri eftirbatar, enn vit hava haft varðhugan av. Fyri 4 mannaminnum síðani varð hitt arbeiðandi fólk í øðrum londum komið til ta áskoðan, at tað mátti og átti at koma til ræðið fyri at fyrirbyrgja, at tað varð kúgað og knæboyt úr ervað frá.

Føroyar, sum tær nú liggja — peningaliga sæð — gevur teim arbeiðandi ikki ljósar vónir um landsins framtíð, og enn minni um fólksins framferð og livukor. Tað verður ferð eftir ferð prógvað, at hin, sum strevar, verður við sviðsoðið, meðan áðanin av arbeiðstólunum, skip og færum og sakførarar takað ágóðan av øllum sleipinum. Fiskimaðurin er heppin at vinna

nakrar krónur við sínum heilsu-oyðuleggjandi strevið úti á hav-inum um áran. Hús og heim krevur eitt sindur, fyri at tey, ið heima sita, ikki skulu finnst kold og niðurstappaði, táid maðurin kemur aftur. Hann kemur væl hýrdur aftur til húsa, men táid hann skal fara at fáa sær eitt sindur av peningi, sum hann heldur seg eiga til góðar — tá fellur fróðin, ti hann fær, i staðin fyrri peningin, at frætta, at einki er eftir av ti, sum hann hevur forvunnið. Tað, sum heimið ikki hevur brúkt, er sakførarin farin við — hann er beinasamur at krevja inn gamla handilsskuld, hann fær jú ágóðan av ti — men tað kann to vera ein spurningur, hvort tað er rætt at lata ein mann krevja ein annan á henda hátt, ti báðir partar eiga at verða hoyrdir — og eftirlurtaðir.

Slikar hendingar í okkara litla mannfelagið, hvar mestsum hvar kennur hvønn annan, virka niðurbrotandi og oyðuleggjandi. Og slikar hendingar vilja til eina hvørja tíð vitjað aftur, so leingi, sum tað er einstaklingurin, sum verður at bestemma bæði hetta og hatta, bæði hvat tað kostar, sum tí hevur tikið frá honum, og hvort ið avlopið skal hava, um nakað verður eftir, táid hann hevur fingið sitt.

Hetta eru ikki einans dómir; vit kunnu eisini her sipað til, at tað i stórrari bygd er sett í verk at lata fólk arbeiða, og lønin, sum teir fáa, er ein seðil, eftir hvørjum teir kunnu fáa vørur úr einum vissum handli. Og av hesu ársøk eru nógvir um hetta mundið um at ganga út úr sjúkrakassanum, ti har rindast ikki við ti lonaseðili, sum er tað, sum fólk fær fyri sitt arbeið. Eftir hesum eru vit nú so langt úti á floti, sum saga okkara ikki eigur síðustykki til. Ti eigur fiskarin og arbeiðsmaðurin at skilja, at her má gerast nakað annað munagott fyri at sleppa burtur úr hesu — av teim ráðandi skaptu — flokju. Fyrst við at seta sínar egnu menn inn á allar teir sessar, sum fólk ið nú á døgum hevur valrætt til. Og seta mark fyri, hvussi nógv hitt fámenta føroyska fólk ið kann útþínast. Óskilið skal ikki verða vórðandi.

Hin føroyski triðjustandurin er enn einki, men tað eru nú líkindi til, at hann vil verða nakað, men hann má og skal verða alt. Og sjálvur má hann riða í herðnaðin, sjálvur færa sína sak á mál. Eingin annar vil og kann gera tað fyri hann. Minnist til Fraklandsfólkið fyri 4 mannaminnum síðani og sam-anber við okkum nú á døgum.

Rusland—Polen og Lithauen.

Bolschevisme og Fascisme. — Beretninger fra Østeuropa.

I Tjekaens Tugthuse.

Et af Bolschevikernes Slagord er: »Enhedsfront« mellem alle organiserede Arbejdere. Et saare kont Ord, som Bolschevikerne praktiserer paa den Maade, at de, overalt hvor der gives Lejlighed til det, falder Socialdemokratiet og de organiserede Arbejdere i Ryggen.

Nu er, som man véd, to af de Mænd, der sammen med Lenin gennemførte den bolschevikiske Revolution, Trotski og Sinovjev, udelukket af Partiet, og de er ikke helt sikre paa, at de ikke en skønne Dag lukkes inde i et af Tjekaens Tugthuse.

Forud for deres Eksklusion gik imidlertid en Diskussion, der nu efter Tilladelse af Regeringen delvis offentliggøres i den russiske Kommunistpresse.

Efter et Referat i »Prawda« udtalte Trotski bl. a. følgende: Hundreder af Proletarer, ægte Bolschevikere, er enten udelukket af Partiet eller sidder gemt i Tjekaens Tugthuse. Videre sagde Trotski: Man har forsøgt at retfærdiggøre disse Arrestationer ved Beskyldninger om, at de paagældende har staaet i Forbindelse med Hvidgardisterne. Disse Beskyldninger er grebne ud af Luften og tilvejebragt gennem falske Dokumenter.

Det blev endvidere oplyst, at Lenin havde efterladt sig »En sidste Vilje«, i hvilken han havde opfordret til at fjerne Stalin, Sovjets nuværende Magthaver, fra Stillingen som det russiske Kommunistpartis Sekretær.

Saaledes ser Enhedsfronten ud i selve Sovjetrusland. De, der ikke siger Ja og Amen til alt, hvad Ledelsen ønsker, indespærres i Tjekaens Tugthuse. Dette er ikke fortalt af Kommunistens Modstandere, men af Trotski og refereret i Kommunistpartiets Hovedorgan »Prawda«. Her er altsaa ikke noget at dementere.

Der holdtes for Tiden store Festligheder i Moskva for Sovjets 10 Aars Fødselsdag, det er mærkeligt paa Baggrund heraf at læse de fortvivlede Nødskiig, som fra Tid til anden og i de allersidste Dage er kommen fra de georgiske Socialdemokrater.

En Flygtning fra Lithauen arraaer om Hjælp mod Blodhænderne.

Døds- og Tugthusdomme regner stadig ned over Befolkningen. — Der er ingen Pardon, og den socialistiske Verdenspresse maa ikke staa inde sin Kampagne mod Bødlerne.

Fra Berlin meddeles:

En af Lithauens ledende Partifæller er kommet hertil for at informere den socialdemokratiske og frisindede Presse i Europa om de fascistiske Rædsels-tilstande i Lithauen.

— De skal ikke — udtalte vor Partifælle — nævne mit Navn i »Social-Demokraten«. Det lykkedes mig efter Ugers Ophold i Skovene at naa ud af Lithauen,

saa mig kan hverken Voldemaras eller hans Kreaturer ramme. Men tilbage i Lithauen sidder min Familie og Venner, og faar Fascisterne at vide, at jeg er blandt de Levendes Tal, vil de hævne sig paa dem, der er hjemme.

— Det er, fortsætter vor Partifælle, som om der i de sidste Uger er indtraadt nogen Stillehed i Lithauen, og Omverdenen tror maaske at Smetona og Voldemaras og den fascistiske Militærbåndede de støtter sig til, har udruset. Men Dødsstraffe og brutale Tugthusstraffe regner dagligt ned over alle, der ikke sværger til Fascistregimentet. Naar Verden ikke hører Skrigene fra de martrede, er det fordi de fascistiske Magthavere nu bedre end i de første Dage efter Kupet og Befrielsesforsøget i Taurongen forstaar at benytte Censuren. De har lukket Lithauens hermetisk af for Omverdenen.

Hor blot om nogle af Begivenhederne i de sidste Dage.

Tre Smaabønder blev for nogle Dage siden trukket for Standretten i Byen Ponewjeh. De var sig intet andet ondt bevidst, end de politisk var Fascistregjeringens Modstandere. Under Retsforhandlingerne havde man intet andet at anklage dem for, end at de var Ledere af Egnens Oplysningsarbejde. De to af dem dømedes til 10 Aars Tugthus, den tredje til 5 Aars Tugthus. Hele Egnens Befolkning med dens to Præster i Spidsen gik i Forbøn for dem, men der var ingen Naade. De blev fra Hjem, Hustru og Born slæbte i Tugthuset.

En anden Bonde fra Byen Birscha fik Ordre til at møde for den samme Standret. Han blev beskyldt for at have hjulpet et Medlem af Landets lovlige Regering til Flugt. Han nægtede, men blev dømt til Døden, og en Time efter uden at have taget Afsked med sin Hustru blev han stillet op ad Fængselsmuren og skudt.

Blandt fire Arbejdere, der var domte til Døden, opdagede Dommerne, at der befandt sig en nær Slægtning til en af de fascistiske Magthavere. Man vilde derfor nødig skyde ham. Man kom ud over det ved at hente en anden Arrestant fra Fængslet og lade denne skyde i den andens Navn.

— Hvorfor finder Litauens Befolkning sig i dette Rædselsregiment? Fascisterne udgør jo kun et Mindretal?

— Det er rigtigt; men det er et stærkt hevet Mindretal. Dog man skal ikke undre sig, hvis Verden om ikke saa lang Tid overraskes af en Meddelelse om, at de litauiske Folk har rejst sig og afkastet det fascistiske Blodregimentet.

D'Hrr. Voldemaras og Smetona er ikke saa sikre paa Magten, som de forsøger at give det

J. H. O. Djurhuus

gyverretssakforarin

býr nú

i Klettargorg

á Bryggjubakka.

Mátr. 152 & 167.

Udseende af overfor den øvrige Verden. Se nu det Komediespil, de laver overfor Folkeforbundet imod det polske Regimente i det besatte Vilnadsdistrikt. Hensigten er tydelig nok; den naive Del af Befolkningen skal for at glemme de indre Forhold i Lithauen opfanteres imod Polen, og naar denne Fanatisme er paa Kogepunktet, ja saa forsøges der med et Valg, der skal sætte Fascistregimentet paa lovlig Grund.

Vor Partifælle slutter: Hold ikke op med at skrive om Lithauen. Sorg for at Skrigene herfra bliver hørt af hele Verden. Vi vil alle, baade vi, der for at redde Livet, maa leve udenfor Lithauens Grænser, og de, der endnu lever derhjemme, fortsætte Kampen indtil Lithauen atter finder sin Plads indenfor de civiliserede Staters Rækker. Den Pressekampagne, der af vor Partipresse Verden over er ført imod Rædselsregimentet, har frelst Hundreder af Menneskers Liv.

Baade Smetona og Voldemaras frygter den socialdemokratiske Verdenspresses Kritik. Svigt os derfor ikke, men hold ud og hjælp os indtil Sejren er vundet.

Polen og Lithauen.

At det nuværende Forhold mellem Lithauen og Polen ikke kan vare evigt, er givet. Engang før eller senere maa Europa have dette østlige Led ilave. Det er som bekendt først og fremmest Wilna, det drejer sig om. For Lithauen er denne By og det Distrikt, der knytter sig til den, af vital Betydning. Men ved Folkeforbundets Mellemkomst blev Wilna i 1922 overdraget Polen, der jo dengang som endnu den Dag i Dag er Frankrigs Kælebarn. Men siden har Forholdet mellem de to østeuropæiske Lande været mere end spændt. Ja Lithauen har stadig ikke været at formaa til at etablere blot den svageste diplomatiske Forbindelse med Polen.

Men udenom denne gærende Kærne ligger et helt Komplex af politiske Problemer. De baltiske Smaastater, der bestaa af kastes mellem russiske Indflydelser og separate Sammenslutningstanker. For disse er Lithauen en naturlig Fælle. I Vest ligger det evigt truende Tyskland, der i hvert Fald med Hensyn til Memelkorridoren, den smalle Strimmel, der har bortsprængt og isoleret et Stykke af Østpreussen, har en vis politisk Ret. Og i Øst ruger den store Sovjetrepublik med sine altid bevægede Fangarme. Alle flyvende Traade mellem Moskva